

MISKOLCI EGYETEM
BARTÓK BÉLA ZENEMŰVÉSZETI INTÉZET

PORTFÓLIÓ

Konzulens tanár:

Krajnik Tiborné Móri Marianna
fuvolatanár, konzulens

Készítette:

Lőrinczné Csizmadia Katalin
zenetanár, fuvola
MA 60 kredit

Miskolc

2014

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
1. A tanulói személyiség fejlesztése.....	4
1.1 Egy kiválasztott növendék bemutatása	4
1.2 Reflexió.....	5
2. A tanulócsoporthok és közösségek alakulásának segítése, fejlesztése.....	6
2.1 A kamarazene, mint közösségformáló eszköz a pedagógus kezében.....	6
2.2 A kamarazenei próba terve	7
2.3 Reflexió. Növendékem kamarazenei élete.....	8
3. A pedagógiai folyamatok tervezése	9
3.1 A dorogi Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola bemutatása.....	10
3.2 Az ÉKP a Zrínyi Ilona Általános Iskolában.....	11
3.3 Reflexió.....	13
4. A szaktudományi tudás felhasználásával a tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztése	15
4.1 Gondolatok a nyilvános szereplésről	15
4.2 A gyakorlás alatti felkészítés	17
5. Az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák hatékony fejlesztése	18
5.1 A számítástechnika alkalmazása a tanulásban	18
5.2 Reflexió.....	19
6. A tanulási folyamat szervezése és irányítása.....	21
6.1 Növendékhangverseny szervezése.....	21
6.2 Reflexió.....	21
7. A pedagógiai értékelés változatos eszközeinek alkalmazása	23
7.1 Az értékelésre ható zeneiskolai képzési sajátosságok.....	23
7.2 Reflexió.....	24
8. Szakmai együttműködési- és kommunikációs képességek fejlesztése.....	26
8.1 Hangszerbemutató az óvodában.....	26
8.2 Reflexió.....	27
9. Szakmai fejlődésben elkötelezettség, önművelés igénye.....	29
9.1 Gyöngyössy Zoltán fuvolaművész mesterkurzusa.....	29
9.2 A kurzuson készült feljegyzések.....	30
9.3 Reflexió.....	32
Függelék.....	34
Irodalomjegyzék.....	36

Bevezetés

A dorogi Erkel Ferenc Zeneiskolában főiskolai hallgatóként, képesítés nélkül, félállásban, 1981-ben kezdtem a fafúvós növendékek tanítását. A diploma megszerzése után pedig végleges fuvolatanári kinevezést kaptam. Portfólióm a gyakorlati éveim, az eddigi tanári tapasztalataim, és a mesterképzésen szerzett új ismereteim összegzése alapján készült. A zenetanári munka legfontosabb eleme a tanítás, de kiemelten fontosnak tartom a bemutatókat óvodákban, iskolákban, a versenyeken való részvételt, a rendszeres fellépéseket ünnepeken, helyi rendezvényeken és a hangversenyeken. Úgy gondolom, hogy az a tanár adja át sikeresen/hitelesen tudását a növendékeinek, aki maga is fejleszti hangszeres tudását, aki használja a hangszerét, és nemcsak gyakorlásra, hanem nyilvános szerepléseken is. Emiatt a portfólióm is a gyerekek versenyekre, pályára történő felkészítéséről szól, törekedtem összefoglaló képet adni munkámról ebből a nézőpontból.

A portfólióban jellemzem egyik növendékem zenei útját nagycsoportos óvodás korától napjainkig, majd bemutatom egy kamaraóra próbatervét és annak közösségformáló hatását. Ezek után a jelenlegi munkahelyem, az alma materem bemutatásával folytatom, amely a zenei életem különböző szakaszaiban nagyon fontos jelentőséggel bírt, és amely helyen gyermekként tanultam fuvolázni. Eztán a dorogi Zrínyi iskolát és az ott alkalmazott ÉKP-t ismertetem. A szereplések eredményességét a körültekintő tanári felkészítés határozza meg, ezért írok a nyilvános fellépésre való felkészítésről, saját sokéves tapasztalatom és az egyetemi képzés során hallgatott tárgyak ismeretanyaga alapján.

Napi munkám során felhasználok a számítástechnika kínálta lehetőségeket a tanulásban és a tanításban is. A gyerekek szívesen fogadják ezt, szeretik látni és hallani a tanult darabokat szinte élőben. Ezt követi a hangversenyszervezés és lebonyolítás lépéseinek, majd egy kamaraóra tervének, és egy óvodai vagy általános iskolai hangszerbemutató, növendéktoborzás végrehajtásának ismertetése. Az utolsó fejezetben Gyöngyössy Zoltán fuvolaművész kurzusán készült jegyzeteimet írtam le.

Bízom abban, hogy a portfóliómat olvasva képet tudnak alkotni zenepedagógusi tevékenységemről, hogy az egyetemen szerzett új készségek, kialakult új képességek támogatnak majd a tanári munkámban.

1. A tanulói személyiség fejlesztése

1.1 Egy kiválasztott növendék bemutatása

1. ábra: P. Dorka növendék-hangversenyen játszik

P. Dorka (1. ábra) 2002. július 2-án született, 2008-ban került a növendékeim közé, nagycsoportos óvodásként. Első találkozásunk alkalmával lelkesen közölte, hogy furulyázni szeretne és engem választott. Dorka édesapját a dorogi Koncertfúvós Zenekarból ismertem, ahol ő baritonon játszott, mint amatőr zenész, jelenleg villamosmérnök. Édesanyja általános iskolai tanárnő, aki egykor a zeneiskolában hegedült. Kiegyensúlyozott, kulturált családi háttere nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a zenetanulást választotta. Zeneszeretetét a családból hozta. Közös munkánk során hamar kiderült, hogy nagyon muzikális és szorgalmas.

Az óvónőtől, akihez Dorka járt megtudtam, hogy nagyon visszahúzódó, gátlásos és szégyenlős volt. A gyerekekkel és az óvónőkkel is nagyon keveset kommunikált. Közös munkánk során Dorka egyre bátrabb, nyitottabb, oldottabb és beszédesebb lett. A zene nyitottá tette, gátlásait levetkőzte, ösztönösen kezdett muzsikálni. Már az első tan-

év végén a Vértes-Dunazug Régió Zeneiskoláinak VII. furulyaversenyére neveztem be, ahol nagyon szép eredmény ért el. A szóló kategória első korcsoportjában „arany” minősítést kapott. Ezek után az általános iskolában tanulóként is sokkal nyugodtabban és oldottabban tudott viselkedni. Tanulmányi eredményén is látszott ez a hatalmas lelki fejlődés, ami a zenetanulás adta sikereknek köszönhető. Kitűnően teljesít azóta is az általános iskolában. Minden tanévben részt vettünk a regionális furulyaversenyeken, sőt Fertődön is két alkalommal, ahol ezüst és arany minősítéseket kapott. A VIII. országos Czidra László furulyaversenyen a szóló I. korcsoportban különdíjat kapott. Ezután váltottunk a fuvolára. Jelenleg második a fuvola tanszakon. Ebben a tanévben Tatabányán a megyei fafúvós versenyen, november 22-én, első korcsoportban „ezüst” minősítést szerzett (1. sz. melléklet). Egyértelműen bebizonyosodott a zenetanulás jótékony hatása Dorkánál. A gátlásos gyerekből szép lassan egy zeneszerető és magabiztos kiskamasz lett. Persze ehhez hatalmas szorgalma és kitartása is kellett. Idegrendszere nagyon stabil, ezért a rendszeres szerepléseken és versenyeken mindig kiegyensúlyozott teljesítményt nyújt.

Testalkata alkalmas a fuvolázásra, erejét, állóképességét, edzettségét úszással tartja karban. Az ujjai jól működnek, tudja őket lazán, finoman mozgatni. Sajnos a fogazata, tejfogainak elvesztése után, éjszakai fogszabályzót igényel, de ez a hang megszólaltatásában nem akadályozza őt. Ezt a negatívumot szorgalmával, odafigyeléssel kiküszöböli. Minden órára rendszeresen gyakorol és megfelelően felkészül.

Most ért el a kiskamaszkor küszöbére, de ennek ellenére lelkes és kitartó munkát mutat. A zenetanulás iránt elkötelezettséget érez, és ezt azzal bizonyítja, hogy töretlen a lelkesedése. Jó kapcsolatban vagyunk, barátságos, közvetlen természete miatt az órák is vidáman telnek. Az általános iskolai csoporttársaival is kommunikatív és segítőkész.

1.2 Reflexió

A kiválasztott növendékem bemutatásában leírtak alátámasztják a zene jótékony, oktató, nevelő hatását. A személyiségfejlesztés egyik legjobb eszköze a zenetanítás, a zene. Különböző tanulmányok igazolják, hogy a zeneterápiák milyen jól és hatékonyan működnek. A legfőbb tanulság számomra, hogyan lehet egy zárkózott, gátlásokkal küzdő kisgyermeket feloldani, és kitárni a nagyvilág kapuit számára. Azok a pozitív tulajdon-

ságok, amiket sikerült benne kialakítani, a további tanulmányaiban is segíthetik és bátoríthatják. Tanulság számomra az is, hogy egy tanár-diák kapcsolatban kiemelten kell kezelni, hogy a tanár a gyermek szintjén tudjon beszélni, hogy őszintén tudjanak egymással kommunikálni. Ugyanakkor példamutatással is nevelnünk, formálnunk kell a növendékeket. Mi, zenetanárok, sokkal könnyebben megismerhetjük és hozzáférhetünk a gyermekek „lelkéhez”, mint az általános iskolában a nagy létszámú osztályokat tanító tanárok, mivel a tanteremben négyszemközt vagyunk. Ez a belsőleges kapcsolat lehetőséget teremt a lelki megnyílásra, az őszinte közlésre, és ez a kapcsolat segít az elfogadásban. Ez egy nagyon értékes dolog, amellyel nem szabad visszaélni, amelyet csak a gyermek fejlődésére szabad használni. A gyermek így könnyebben képes hinni a pedagógus által képviselt értékekben, az általa közvetített tudásanyagban, az általános tudás, a zenei tudás értékeiben. A gyerekek közvetlensége messze túlárad a képzés keretein. Gyakran előfordul, hogy pályán lévő, és nem zenei pályát választó volt növendékek is megkeresnek a problémáikkal.

2. A tanulócsoportok és közösségek alakulásának segítése, fejlesztése

2.1 A kamarazene, mint közösségformáló eszköz a pedagógus kezében

„Szükséges kiegészítés: mennél sokoldalúbb gyakorlati zenei tevékenység: *kamarazene*, karéneklés nélkül senkiből sem lesz jó zenész”¹.

A zeneiskolai kamarazene fontos és meghatározó a zenei nevelésben. A kamarazene talán a legalkalmasabb műhely – a konkrét zenei feladatokon túlmenően – a zenei szocializációra. Összekapcsolja a zeneiskolai tanulmányokat és a felnőttkori amatőr muzsikálást. Ugyanakkor a későbbiekre is kiható, maradandó élményt nyújt a gyerekeknek.²

¹ Kodály Zoltán: *Ki is a jó zenész?* Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1960.

² Metronóm, 2002/1-2.

2.2 A kamarazenei próba terve

2014. március 03. 15:00 – 15:45

Időpont	Tevékenység	Mű	Didaktikai célkitűzés
15:00 – 15:05	A darab bemutatása	Szendi Ágnes: Pity-pang (3 fuvolára)	A darab mondanivalójának ismertetése a szerző utasításainak figyelembevételével
15:05 – 15:20	Szólampróba		A fuvolaszólamokban felmerülő ritmikai, intonációs, dinamikai problémák megbeszélése, gyakorlása szólamonként
15:20 – 15:25	Értékelés		A tipikus hibákra történő figyelemfelhívás
15:25 – 15:45	Összpróba		A szólamcsoportok összehangolása, kidolgozása, zenei megformálása, az intonációs problémák, a ritmikai és hanghibák kijavítása

2. ábra: a trió, a szerző darabjának ősbemutatóján.

2.3 Reflexió. Növendékem kamarazenei élete

Dorkát, akit meglehetősen visszafogott, nem túl közösségi, nem túlságosan kommunikatív jellemzőkkel rendelkező növendékként mutattak be nekem, a kamarazene felé próbáltam terelni. A kamarazene megköveteli az egymásra figyelést, az alkalmazkodást. Fokozatosan kellett a csoportos muzsikálásra nevelni. Először csak velem duózott, majd megkértem a zongora korrepetitort, hogy segítsen, és vegyen részt a közös zenéléseinkben. Nehezen fogadta a sok kettesben eltöltött idő után. Türelmesen próbáltuk immár ketten rávenni a kamarázásra. Ez sokkal többet követelt tőle, mint amennyit az eddigiek, hiszen megint idegen ember előtt kellett teljesítenie. Megjelent egy újabb szereplő a zenében, egy újabb szereplő a gyakorlásban, egy újabb szereplő az értékelésben. Nagy törést jelenthetett számára az eddigi bizalmasan, kettőnk közt eltöltött idők után kilépni a többszemélyes zenei világba. Ez a nyitottabb, többes világ újabb tanulást, alkalmazkodást, szokásokat, viselkedést követelt meg tőle. Nagy örömömre szolgált, hogy erre is képes volt, de igényelte a mi „szokásos” óráinkat is. Ezután a kamarázás tanulságait is meg kellett beszélnünk, sokszor a tanórákon kívül. Majd következtek az újabb próbatételek számára: a kamarázás a furulyásokkal, a kamarázás a fuvolásokkal, és mindezek keveréke a zongorával. Itt tartunk jelenleg: a megfelelő mennyiségi, minőségi, hangszerbeli arányok megtalálásánál.

Kamaracsoportban a gyerekek összeszoknak, megtanulnak figyelni egymásra, közösséggé formálódnak. Így játszani kitüntetést jelent, amely ha sikeres, akkor mozgósítja őket, nemcsak a közös zenélésre, hanem más közös tevékenységekre is. A szülők is büszkék arra, hogy a gyerekeik kamarazene csoportokban szerepelnek.

3. A pedagógiai folyamatok tervezése

3. ábra: a dorogi Erkel Ferenc AMI képei

3.1 A dorogi Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola bemutatása

Dorog város önálló zeneiskolája (3. ábra) az 1953–1954-es tanévben alakult meg, Gáldi Ferenc vezetésével. Az intézményes zeneoktatás ekkor már viszonylag hosszú múltra tekinthetett vissza, hiszen 1939 októbere óta folyt a városban hangszeroktatás; kezdetben a tanárok magánlakásain, később pedig a Bányaelemi Iskolában.

Az önálló zeneiskola létrejöttét a városban, és a környező térségében működő fúvószenekarok utánpótlásának igénye indokolta. Ennek megfelelően eleinte a zongora, a fa- és a rézfúvós hangszerek, valamint az ütőhangszerek oktatására helyeződött a súly. 1957-ben az iskola legjobbjai bemutatkozási lehetőséget kaptak a Zeneakadémián; ez – a már magában is jelentős esemény – különös rangot kapott Kodály Zoltán jelenlétével.

1961-ben Gáldi Ernő vette át az iskola irányítását. Kezdeményezésére négy tagintézmény alakult: Csolnokon, Sárísápon, Tokodon és Nyergesújfalun. Ebben az időszakban a fúvós zenekar mellett felnőtt, és ifjúsági szimfónikus zenekar is működött a városban. A zenei fejlődés a zeneiskolát sem hagyta érintetlenül: a tanulói létszám emelkedésnek indult, és egyre több tanszak nyitotta meg kapuit.

1970-ben az addig egy kézben egyesülő zeneiskolai és zenekari vezetés kettévált: előbbi intézmény élére Dudás Ferenc került, a zenekarok irányítását pedig Lénárt Elek vette át. Ez a koncepció sajnos nem tett jót a város zenei életének, mert egy évvel később mindkét szimfónikus zenekar megszűnt. A zeneiskola fejlődése azonban így is töretlen maradt: a hangszeres tanuló diákok száma tovább emelkedett, és partneri kapcsolatok alakultak ki több külföldi zeneiskolával is.

1992-ben Gréts Katalint nevezték ki igazgatónak, aki a mai napig ellátja ezt a feladatot. Az iskolának jelenleg 520 tanulója van. Az oktatás 24 tanszakon, 38 tanár részvételével folyik. A dorogi anyaiskolán kívül nyolc településen működtet fiókintézményt a zeneiskola: Csolnokon, Leányváron, Kesztlőcön, Tokodaltárón, Annavölgyön, Sárísápon, Nagysápon és Bajnán. Mivel a zeneiskola központi épülete mindössze 12 teremmel rendelkezik, a Zrínyi Ilona Általános Iskolában, és a Petőfi Sándor Általános Iskolában is működtet az intézmény telephelyet. A társas zenélésre vágyó növendékeket három művészeti együttes várja: az ifjúsági fúvószenekar, a Pachelbel vonószenekar, valamint a Halleluja kórus.

3.2 Az ÉKP³ a Zrínyi Ilona Általános Iskolában

„Mit kellene tenni? Az iskolában úgy tanítani az éneket és zenét, hogy ne gyötrelmem, hanem gyönyörűség legyen a tanulónak, s egész életre beleoltsa a nemesebb zene szomját.”⁴ – írta Kodály Zoltán.

A Zsolnai József⁵ nevével fémjelzett ÉKP 30 éves kutató és fejlesztő munka eredménye. Előzménye a Nyelvi Irodalmi és Kommunikációs (NYIK) nevelési program⁶, amely 1985-ben, az elsők közt bevezetett alternatív pedagógiai programmá vált. Ebből nőtt ki az új, gyermek-, és emberközpontú pedagógia.

Alapkoncepciója szerint minden tanuló tehetséges valamiben és minden gyereknek vannak gyenge pontjai. Minden tanuló egyedi ember, akit megfelelő tisztelet illet az őt körülvevő szociális miliőtől, kultúrától függetlenül. A gyermek egyéni képességeiből indul ki. A módszer pszichológiai alapja: ha valamely területen a tanuló sikerélményhez jut, akkor ez pozitívan kihat a többi tevékenységi körre is.

A különböző képességű és érdeklődésű tanulók saját tempójukban dolgoznak. Mindez kiváló lehetőség a differenciálásra, felzárkóztatásra és tehetséggondozásra is.

Az ÉKP a legszélesebb értelemben próbálja a kultúrát közvetíteni, intézményesített keretek között biztosítani a tanulók személyiségfejlesztését. Biztosítja, hogy minél több területen kipróbálhassák magukat⁷.

A program fő jellemzői:

- A kultúra teljességét viszi be az iskolába. Jóval több tantárgyat és műveltségi területet tanít, mint a hagyományos iskola. Azok a gyerekek, akik a mód-

³ Értékközvetítő és Képességfejlesztő Program

⁴ Kodály Zoltán: *Gyermekkarok*, Kodály Intézet, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Budapest, 1929, Kodály idézetek, http://kodaly.hu/hu/kodaly_zoltan/koncepcio

⁵ Zsolnai József 2011 januárjában, 76. éves korában hunyt el. A magyar kultúra szakmai körökben igen ismert és elismert, kiemelkedő alakja volt ő, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelési programok elindítója, az Értékközvetítő és Képességfejlesztő Program kidolgozója. Neve mára garancia: a hozzá fűződő módszerek alkalmazása egy-egy iskolában szinte egyet jelent a minőségi tehetséggondozás vállalásával.

⁶ Zsolnai József: *A tanulás tervezése és irányítása a nyelvi, irodalmi, kommunikációs nevelési programban*, Budapest: OPI, 1985, 259. o.

⁷ Zsolnai József: *Egy gyakorlatközeli pedagógia: Kutatásaink elméleti alapozása*, Oktatókutató Intézet, Budapest, 1986, 186. o.

szer használatával oktató intézetbe járnak, a megszokott általános tantárgyak mellett számos olyan kultúrához kapcsolódó tantárggyal is találkozhatnak, amelyeknek az adott életkorban képességfejlesztő hatása van, mivel alapvetően a gyermeki kíváncsiságra és fogékonyságra építenek. Ezáltal az iskolához való pozitív viszonyulás alakítható ki a gyerekekben.

- Valamennyi műveltségterületen belül hangsúlyt kap a kommunikáció.
- A „játékelmény” fontossága megjelenik a tantárgyakban (báb, színjátás, sakk, furulya).
- Kitüntetett szerepe van a művészetek tanulásának (ének-zene, színjátás, tánc, vizuális kultúra, mozgókép- és médiaismeret, furulya).
- A program a tehetségesek kellő terhelésére, fejlesztésére kiemelt figyelmet fordít mind a tanórákon, mind pedig a tanórán kívüli tevékenységekben.
- Meghatározó része a programnak az alkotásra nevelés. A tanulók sokféle tevékenységben kipróbálhatják magukat az iskolai évek alatt. Így esélyt kapnak arra, hogy megnyilvánuljon, ki miben tehetséges.
- Tananyagában sok olyan tantárgy szerepel, amelyek kielégítik a gyerekek mozgásszükségletét (tánc, szabadidős tevékenység, művészetek, furulya). A tevékenység centrikus oktatáshoz jól illeszkedő testnevelés órákat délutáni sport tevékenységgel egészítik ki.
- A pedagógiai módszer igazodik az egyéni képességekhez azáltal, hogy a tanulókat kisebb csoportokra bontja. Emellett önálló tanulásra, ismeretszerzésre ösztönzi a gyerekeket.
- Az egészséges életvitel kialakítására nevelő ismeretanyag több tantárgyblokkban is megtalálható, mivel a képesség- és tehetségfejlesztés egyik legfontosabb részét képezi. Ezáltal a program megteremti az egészséges életmód korai elsajátításához szükséges feltételeket.

„Az ÉKP pedagógiájának egyik felismerése az, hogy a képesség-, és tehetségfejlesztő iskolában csak azok a pedagógusok lehetnek eredményesek és hitelesek, akik képesek azon értékek vállalására, amelyeknek közvetítésére maga az egész koncepció irányul. Az érték közvetítő és képességfejlesztő iskola olyan szakembert követel, aki amellett, hogy lelkileg egészséges, ért a szervezéshez, az előrelátáshoz, az elemzéshez; jó kommunikátor, biztonságos döntéshozó, eligazodik az értékek világában, informáltsága és szellemi nívója révén nyitott a filozófiára, a tudományokra és a művészetekre.

Kész elsajátítani mind az egyéni, mind a csoportos alkotáshoz és adaptáláshoz szükséges attitűdöket és képességeket.”⁸

3.3 Reflexió

A fejezet elején a dorogi Erkel Ferenc AMI bemutatása szerepel, mivel nagyon kötődöm ehhez az intézményhez. Ebben az iskolában kezdtem a zenei tanulmányaimat, itt voltam szakmai gyakorlaton konzisként, főiskolásként, majd itt kezdtem dolgozni, és jelenleg is itt tanítok. Az iskolától a zene, a hangszer tanulási lehetőségét, sőt munkahelyet kaptam. Úgy gondolom, hogy ma is sokat ad sokaknak a 24 tanszakon történő tanulás esélyének felkínálásával.

Ebben a fejezetben azért írok a Zrínyi iskoláról, mert itt a zene szeretetét, a zene iránti alázatot is megtanították nekünk. 1968-ban itt kezdtem a tanulmányaimat, az akkor még zenei általános iskolában. Az énektanárom Kárpáti Margit néni egy zseniális pedagógus volt. Olyan mértékben tudta a zenét megszerettetni velünk, gyerekekkel, hogy nagyon sokan zenei pályára mentünk. Akkor is volt furulyaoktatás, és minden nap volt énekóra. Margit néni az ügyesebb gyerekeket összeválogatta, és átküldte a zeneiskolába⁹. Én másodikos koromtól lettem zeneiskolás. Tanárként pedig furulyát oktatok az alsós zrínyis diákoknak.

Az ÉKP-val a saját gyerekeimen keresztül kerültem kapcsolatba, mivel mindkét gyermekemet a Zrínyibe írtam. Érdeklődni kezdtem a módszer iránt, segédanyagokat olvastam, a módszer szerint oktató tanár kollégákkal megvitattuk a program lényegét, gyakorlati tapasztalataikat.

Gyermekeim számára a módszer szerint tanulni, készülni nem volt egyszerű, nagyon sokat kellett velük foglalkoznom. Meglepett a módszer: írás, olvasás, szövegértés, számolás tanítása; a megtanulandó ismeretanyag hatalmas mérete; az oktatott anyag állandó kiegészítése lexikonok vagy egyéb nem tankönyvi források fénymásolt lapjaival, ábráival; a rendszeres testnevelés órákon kívüli sok mozgásigényű foglalkozás, pl. a tánc. Eleinte azt gondoltam, hogy gyerekeim sohasem fognak megtanulni önállóan írni,

⁸ Vastagh Zoltán (válogató és szerkesztő): *Értékátadási folyamatok és konfliktusok a pedagógiában*. Szöveggyűjtemény, JPTE Tanárképző Intézet Pedagógiai Tanszéke, Pécs, 1995.

⁹ Kovács Lajos (főszerkesztő): *Dorogi értékek nyomában 23*, Dorog, 2013, 146-147. o.

olvasni, számolni. Kerestem a hibát a nehézségek miatt, az állandósult, nagy időigényű, otthoni, szülői felügyelettel történő tanulás kapcsán. Bevallom, a pedagógust és a módszert magát is okoltam. Aztán rá kellett jönnöm, hogy a módszer nem okolható, a pedagógus pedig nemcsak azért nem, mert kolléga, hanem azért sem, mert a módszer javaslatait követve azokat a gyakorlatba így ültette át. Lányom beiskolázásáig újabb Zsolnai módszeres osztályok indultak, más tanár kollégák is e szerint tanítottak. Szerencsére furulyatanárként, óraadóként kezdtem el dolgozni az iskolában. Így a módszer megértése, elfogadása jelentősen könnyebbé vált.

A furulyaoktatásnak köszönhetően a gyerekek hangszeres képzettséget szerezhettek, megismerkedhetnek a szereplés élményével (évnyitó, karácsony, farsang, anyák napja, évzáró). A csoportos oktatás miatt egy-egy gyerekre kevesebb idő jut, mint egy egyéni, zeneiskolai jellegű foglalkozáson. A tanárnak meg kell találnia az anyagvégzésben is az arany középutat, hogy a gyengébb képességű gyerek se érezze magát tehetségtelenebbnek, hogy partnerként viselkedhessen a jobb képességűvel. Mivel a gyermek furulyát tanul, meg kell tanulnia egyidőben több dologra figyelnie: kotta, hangszer, énekhang, a másokra figyelés, az alkalmazkodás.

Számomra, mint zenetanár számára, a furulyaoktatás az általános iskolában nem csak egy egyszerű munka, egy másik munkalehetőség. Remek alkalom is arra, hogy újabb, jövődöbeli zeneiskolás növendékeket neveljek, és újabb művészeteket szerető, értő, elfogadó, kulturális rendezvényeket látogató embereket készítsek elő.

4. A szaktudományi tudás felhasználásával a tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztése

4.1 Gondolatok a nyilvános szereplésről

4. ábra: Sz. Bora növendékem

A hangszeritanítás célirányos és fejlesztő pedagógiai tevékenység, amelynek középpontjában a hangszerkezelés képességeinek megismertetése, fejlesztése áll. Ez egy összetett folyamat, amelynek részei az iskolai órák, az otthoni gyakorlások, a nyilvános hangversenyek, a vizsgák, a versenyek. A fellépések, a szereplések a növendékek, a szülők, a tanárok számára is nagy jelentőségűek, hiszen ezek az alkalmak az eddig elvégzett munka eredményeit tükrözik. A nyilvános megjelenések azonban nem minden hangszer tanuló gyermek számára jelentenek sikerélményt, ezeket gyakran kíséri csalódás, kudarc érzése.

A hangszer tanító pedagógus számára – így számomra is - nagyon fontosak a nyilvános szereplések, a képtár megnyitók, az irodalmi estek, a hangversenyek, a települési rendezvények, a tanári koncertek, a kollégák kamara meghívásai, amelyeken rendszeresen részt vállalom. Úgy gondolom, hogy ezzel nemcsak saját fejlődésemet segítem elő, hanem példát mutatok növendékeim előtt a viselkedésben, a megjelenésben,

a más kulturális műfajok támogatásában. Bízom abban, hogy ezzel segítem őket a hasonló fellépésekre történő felkészülésben, részvételben.

A következő néhány pontban a nyilvános szereplésre történő felkészüléssel kapcsolatban írom le a gondolataimat, tapasztalataimat, észrevételeimet.

Gyakran megtörténik, hogy a sok gyakorlás, a rengeteg befektetett idő ellenére problémák lépnek fel a koncerten szereplő diákoknál. Az izgalom, a gátlások miatt az előadás messze elmarad az utolsó gyakorlás színvonalától, a kívánt eredménytől. A zetanárok munkájával szemben elvárás az is, hogy a növendékeket felkészítsük a nyilvános szereplésekre is. A felkészítés része a megfelelő minőségű/mennyiségű gyakorlás, a belső lelki erősítés, a fellépés előtti időbeli pihenés, táplálkozás. Az erre történő felkészítés nagyban személyfüggő. Mindenkinek kialakult módszere van erre, elsősorban a saját tapasztalatok alapján, de létezik néhány általános lehetőség, jótanács, amelyeket figyelembe véve csökkenthetjük a szereplés előtt és alatt fellépő idegi megterhelést, izgalmat. Például a következők:

- Készüljünk fel becsületesen!
- Szerepeljünk minél többet, először akár plüssmackók előtt! Majd egyre bővebb, egyre szakmaibb hallgatóság előtt eddzünk az előadásra. Ha lehet, többször is adjuk elő ugyanazt az anyagot!
- Ha megoldható, próbáljunk az eredeti helyszínen is! Ha nem lehetséges, akkor gyakorlás közben képzeljük intenzíven magunk elé a helyszínt, mintha ott lennénk!
- Fejben készüljünk fel előre váratlan zavaró tényezőkre (pl. előadás közben valaki beront a terembe, elromlik egy szemléltető eszköz)!
- Úgy osszuk be napirendünket a szereplés napján, hogy a koncentráció és frissesség maximuma az előadás idejére essék!
- Ne magoljuk be a szöveget, amit mondani szeretnénk, legfeljebb az első pár mondat legyen előre megszövegezve!
- Gondoskodjunk arról, hogy kipihentek legyünk, az előadás előtt 1 órával kis csoki, banán segíthet az energiaraktár feltöltésében!
- Tanuljuk meg a relaxációs légzéstechnikát! Pódiumra lépés előtt használjuk!

- Az előadás elkezdése előtt kényszerítsük magunkra a nyugalom és biztonság kifejezéseit (méltóságteljes mozgás, bátor kiállás, felemelt fej, mosoly, a hallgatóság megfigyelése).¹⁰
- Tanuljuk meg elviselni, ha nem úgy sikerül valami, ahogy terveztük! Merjünk tévedni, hibázni! Ne felejtsük, hogy a hallgatóság általában sokkal elnézőbb velünk szemben, mint mi magunk.¹¹

4.2 A gyakorlás alatti felkészítés

A tanulási folyamat szerves része a gyakorlás. A gyakorlás olyan ismétlések sora, amely ismétlések következménye a minőségi javulás. A zenélés technikájának elsajátítása eleinte nagy figyelmet igényel, később egyre inkább az adott mű megfelelő eljátszására helyeződik a hangsúly. A növendékben tudatosítani kell a gyakorlás célját, hogy a gyakorlással a tudását nyilvánosan bemutassa, először a hangszeres órán, majd később hangversenyen. Mivel a gyakorlás monoton, motorikus tevékenység, a gyerekek akaraterejét is erősíti. A gyakorlás során kiderül, hogy a növendéknek van-e elegendő türelme, szándéka a hangszer kezelésének elsajátításához, a darab megtanulásához. A gyakorlás módszereinek ismerete nélkülözhetetlen a zenetanár számára. A növendék számára alkalmas gyakorlási módszert a tanárnak saját magának is tudnia kell, egyébként nem tudja a növendékeivel elhíttetni sem a gyakorlás fontosságát, sem a gyakorlást, mint a sikeres koncerthez vezető út egy lépését.

Oktatási szempontból a megfelelő gyakorlásra már a hangszer kézbevételeitől nevelni kell a gyerekeket. Nem elég csak szóban elmondani a teendőket, az indulásnál minden esetben meg is kell mutatni a hangszeren azt, amit elvárunk tőlük, hogy hogyan szólaljon meg. A zene szerve a fül. Ez látszólag magától értetődik, de a belső hallás fejlesztése is nagyon fontos feladat. A jó zenész belsőleg hallja, amit a kottán olvasott és fülével ellenőrzi, amit lejátszott. A gyakorlás tempójának meghatározása bonyolult kérdés. A helyes gyakorlási tempó mindig lassabb a megadott tempójelzésnél. A lassú gyakorlás a gyerek számára a megakadás nélküli eljátszást biztosítja. Arra kell töreked-

¹⁰ Glowacka, Ewa: *Self-evaluation and musical performance anxiety of students*, Psychology of Music Today, 1995, 269-274. o.

¹¹ Bodnár Elek: *A lámpaláz leküzdése*, kézirat, BME mérnöki Továbbképző Intézet, Budapest, 1982.

ni, hogy a kottában leírt pontos ritmust és hangokat hibátlanul rögzítse. Csak ezután szabad, fokozatosan gyorsítani a tempót. Csak így lehet kiküszöbölni a rossz beidegződéseket, ritmushibákat, hanghibákat, melyek nagyon nehezen javíthatók. Sajnos a beidegződött hibák szereplés közben, stresszhelyzetben visszatérhetnek. A növendék fizikai állóképességét is fokozatosan kell fejleszteni és növelni. A tanárnak nagy felelőssége van a hangversenydarab kiválasztásában. Figyelembe kell venni a gyerek aktuális tudásszintjét, a beállítottságát. A növendék számára kiválasztott darab mindig egy fokkal könnyebb legyen, mint az ő aktuális tudásszintje, hogy biztosan el tudja játszani. Ez sikerélményt hoz, magabiztossá teszi, inspirálja a következő szereplésre.

A darabokat eleinte közösen elemezzük, majd ez később önálló feladat is lehet a diák számára. Természetesen, a tanárnak ilyenkor is kontrollálnia kell utólag, hogy helyes-e a növendék gondolata. Ezt követheti a hangszeres gyakorlás, amely valójában a gépies, hang-, és látóidegi hatások összekapcsolását, cselekvéssorozatok kialakítását eredményezi.

5. Az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák hatékony fejlesztése

5.1 A számítástechnika alkalmazása a tanulásban

Ma már szinte minden háztartásban van számítógép, internet, és ezek az iskolákban is elengedhetetlen tartozékok. Alkalmazásával a keresett információk a különböző webszerverekről összegyűjthetők és beszerezhetők, sok időt és fáradságot takaríthatunk meg a különböző weboldalak segítségével. Ebben az információdömpingben azonban fontos, hogy rátaláljunk a *megbízható és hiteles* forrásokra. A megtalált anyagokat ezért tanácsos több helyen is megkeresni, így győződve meg hitelességükről.

Az internetes *könyvtári katalógusok* a zenei szakirodalom és a kották felkutatásában, beszerzésében jelenthetnek segítséget. Ezekben a katalógusokban nagyon gyorsan megtalálható a keresett mű, ha szükséges előjegyezhető, illetve kölcsönzése, a felületen meg is hosszabbítható.

Ma már mindenki számára elérhetőek az *elektronikus könyvek*, amelyek egyre nagyobb számban jelennek meg magyar nyelven is. A Magyar Elektronikus Könyvtár zenei témájú könyveket is tartalmaz, melyek szabadon hozzáférhetőek. Internetes könyv-

vesboltokban az e-könyveket és e-kottákat ugyanúgy meg lehet vásárolni, mint a nyomtatott változatot. Az interneten ingyenesen letölthető e-könyveket is találunk. A kiadók direkt marketing mail-ekkel bombázzák az olvasókat az újonnan megjelent kottákról, könyvekről, néhány kattintással megrendelhetjük azokat. A kiválasztottakhoz házhozszállítást is kérhetünk, még utaznunk sem kell a beszerzésükért. Ha a keresett kotta vagy e-könyv Magyarországon nem kapható, akkor külföldről is megrendelhetjük.

Léteznek *zeneáruházak*, ahonnan vásárolhatunk klasszikus zenei lemezeket, vagy a lemezeken lévő egy-egy darabot is. Előnyös, hogy nem szükséges megvenni a teljes lemezt, hanem csak a bennünket érdeklő művet. Szinte minden esetben hasznos tanulás és tanítás közben a zeneművet meghallgatni egy-egy híres előadóművész produkciójában. Ebben támogatást nyújtanak a különböző *videó-megosztó* oldalak is, amelyekken a művek előadását is megtekinthetjük.

Az interneten megtalálhatjuk a rendszeres és alkalmankénti *zenei események*, programok, koncertek, hangversenyek műsorát is. Tájékozódhatunk a színházak vagy egy-egy világhírű művész előadásairól is.

Vannak *kottairást, szerkesztést* segítő alkalmazások is, például a Finale, Sibelius, MuseScore. Ezek az alkalmazások nemcsak szép megjelenésű, jól olvasható kották írását teszik lehetővé, hanem azok lejátszás utáni javítását, módosítását, könnyű transzponálását, növendékeknek történő korlátlan újranyomtatását is. Ezzel sok időt takaríthatunk meg.

A számítástechnika alkalmazása, a fentieken kívül a zenetanárok számára könnyű, gyors tájékozódást is lehetővé tesz, hiszen nyomon követhetjük a társ zeneiskolák aktuális helyzetét, problémáit, a *képzési* lehetőségeket, a fontos *törvényi változásokat*.

5.2 Reflexió

Véleményem szerint a számítógép nagyon hasznos lehet a zeneoktatásban is. Manapság már szinte minden gyereknek van otthon számítógépe, notebook-ja, netbook-ja, tableteje, okostelefonja, így az újdonság varázsa megszűnt. Következhet az az időszak, amikor a számítógépet a tanár az órája színesebbé, változatosabbá tételére használhatja. A számítástechnika alkalmazásának előnyeit hatékonyan, hosszú távon, internetes hozzáféréssel együtt aknázzhatjuk ki.

Óráimra gyakran magammal viszek egy notebookot. Főként az új darabokra törté-
nő felkészítés során használom. Felkészülésként, az órák előtt megkeresem a bemutatni
kívánt linkeket, weblapokat, hogy a keresés folyamata ne vegye el az órai időt. A
YouTube alkalmazásával bemutatom a kort, a korhű ruházatot, az akkoriban hallgatott
darabokat. Diákjaimmal meghallgatjuk az éppen tanult darabot mások előadásában.
Közben kiemelem a fontosabb elemeket, hogy mire kell különösen odafigyelniük, felhí-
vom a figyelmüket a zeneszerző instrukcióira.

6. A tanulási folyamat szervezése és irányítása

6.1 Növendékhangverseny szervezése

Meghívó

*A dorogi Erkel Ferenc AMI meghívja Önt és kedves családját
a 2014 március 26-án 17 órakor kezdődő
Fafűvós tanszaki hangversenyre*

	Darab	Név	Hangszer
1.	Három gyermekdal	Cseffalvai Márton	fuvola
2.	Prætorius: Gavotte	Mátyas Aliz	fuvola
3.	Hausmann: Tanc	Kesselyák Ildiána	fuvola
4.	Handel: Bourree	Ujlaki Dániel	fuvola
5.	Kuhnau: Menüett	Magyar Petra	fuvola
6.	Krieger: Bourree	Magyar Dora	fuvola
7.	Hove: Canarie	Meszes Nóra	fuvola
8.	Telemann: e-moll szonata I.tétel	Székely Natália	fuvola
9.	Hauptmann: Andante	Farago Balint	fuvola
10.	Mozart: Menüett	Locker Kristóf	fuvola
11.	Gluck: Boldog lelkek tanc	Chalupa Réka	fuvola
12.	Marcello: d-moll szonata I-II.tétel	Csipke Agnes	altfuvola
13.	Bach: Aria	Szezech Bora	fuvola
14.	Hook: Menüett	Partos Dorka	fuvola
15.	Beethoven: A mormotas fiú dala	Nagy Anna	fuvola
16.	Anonymus: Napolvi dal	Purina Botond	fuvola
17.	Telemann: Menüett	Gergely Julia	fuvola
18.	Mozart: Allegretto	Fritz Petra	fuvola
19.	Reinecke: Szerenád	Szvoboda Hanna	fuvola
20.	Beethoven: Német tanc	Jácint Vamessza	fuvola
21.	Loeillet: d-moll szonata I-II.tétel	Csipke Orsolya	fuvola
22.	M.Corette: d-moll szonata I-II.tétel	Zakarias Sára	fuvola

Felkészítő tanár: Lőrinczné Csizmadia Katalin

Zongorán közreműködik: Málnai József

5. ábra: a Tanszaki hangverseny meghívója

6.2 Reflexió

A tanév folyamán két növendékhangverseny szervezése van előirányozva. Az első hangversenyt decemberben, a karácsonyi ünnepekhez kötődve tartjuk, a második félév-

ben pedig áprilisban szervezzük meg, és a tavasz köszöntésével kapcsoljuk össze. A darabokat is próbáljuk az alkalmakhoz illően megválogatni.

A hangversenyek létrehozása komoly szervezőmunkát igényel. A tanévre vonatkozó munkatervben, a hangversenyek lebonyolításának idejét a tanszakvezetők határozzák meg. Az időpontok megválasztásánál figyelembe kell venni a növendékek egyéb iskolai (általános, közép) elfoglaltságait, hogy megfelelően fel tudjanak készülni a koncertekre. Nem rendezhetjük a koncerteket témazárók, nagyobb beszámolók idején, mivel a diákok ilyenkor a nem zenei tárgyakból történő felkészülésekkel terheltek. A hangversenyek kezdési időpontjainak meghatározásánál a szülők részvételének lehetőségét is messzemenően figyelembe próbáljuk venni. Nagyon fontos, hogy minél többen meg tudjanak jelenni, meghallgatni a csemetéjüket, látni azok kiállítását, hangszerkezelésük fejlődését. Ezek a szereplések visszajelzések a szülők számára, hogy milyen munkát folytattunk, mit dolgoztunk, végeztünk. Mivel szülői értekezlet nincs, ilyenkor találkozunk a szülőkkel és a hangverseny után alkalom nyílik beszélgetésre, a felmerülő kérdések megválaszolására, az esetleges problémák tisztázására.

A meghívó készítését én végzem, de mindig igyekszem bevonni a gyerekeket is. Ötleteket adhatnak valamilyen embléma, kép, háttérelem, keret, formázás tekintetében, hogy a meghívó minél díszesebb, ízlésesebb legyen. A hangverseny helyéről, dátumáról, időpontjáról tájékoztatom a szülőket, de nemcsak a meghívóval, hanem a tájékoztató füzetbe történő beírással is. Ebben értesítem a szülőket arról, hogy a gyermek mit fog játszani, felhívom a szülők figyelmét, hogy a gyermek alkalomhoz illő ruházatban jelenjen meg. Az ünnepélyesebb öltözködés feszélyezheti a gyerekeket, de fontosnak tartom ezt, mert mint közösségek, csoportok, nyilvánosság előtt fellépő embereknek ehhez is hozzá kell szokniuk.

A hangverseny kezdete előtt egy órával már a helyszínen vagyunk, behangolunk, gyakoroljuk a színpadi kiállást. Elpróbáljuk a darabokat, tanuljuk a közönség előtti meghajlást. Ez főleg a kis gyermekeknél nagyon fontos. A tanszaki hangversenyeken általában növendék konferál, és ez az egy óra számára is remek alkalom a gyakorlásra.

Az előadásokon, hangversenyeken, koncerteken való részvétel – a felkészülésen, az előadóként történő megjelenésen kívül - olyan szempontból is fontossággal bír, hogy egyúttal ezeket a gyerekeket ránevelhetjük a kulturális események látogatására. Ezekre az eseményekre már felkészítetten mennek majd, hiszen ismerik a látogatókkal szembeni megjelenésbeli, viselkedésbeli elvárásokat. Alkalmazkodni tudnak a formai követel-

ményekhez, így azok nem fogják feszélyezni, a látogatás elhalasztására bírni őket. Együtt érzőbbek, megértőbbek lesznek a szereplőkkel, azok elkövetett hibáival is.

7. A pedagógiai értékelés változatos eszközeinek alkalmazása

7.1 Az értékelésre ható zeneiskolai képzési sajátosságok

Aktívan tanítok a dorogi Erkel Ferenc Zeneiskolában (furulya, fuvola) és a dorogi Zrínyi Ilona Általános Iskolában (furulya). Tanítványaim közt általános iskolai, középiskolai, felsőfokú oktatási intézmények diákjai, dolgozók is vannak. Ennek megfelelően a megközelítésük, a beszélgetések, a bánásmód, a képzésük, az értékelésük is eltérő.

Zeneiskolában a képzési idő 12 év:

- „A” tagozaton (2) + 10 évfolyam
- „B” tagozaton (4) + 8 évfolyam.

Az évfolyamszámok magukba foglalják az előképző, alapfok és továbbképző évfolyamait. A képzési idő első számjegye az elméleti és egyéb előtanulmányokat jelöli. A „B” tagozatra, az „A” tagozat második évfolyamától javasolt irányítani. Vagyis, ha a tanuló tehetsége és szorgalma megfelelő (annak értékelem, észreveszem, meglátom a benne lévő zenei affinitást), akkor „B” tagozatra irányítom.

A zenei alapképzős osztályok, az első hat év, fő feladata a zenei alapok megteremtése, a tehetségek kiszűrése, majd a későbbi évfolyamokban a tehetséges tanulók zenei pályára történő felkészítése.¹² Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a tanulók a zeneiskolákba többféle indíttatásból jelentkeznek:

- Van ebben szülői szándék, akarat, mert maga a szülő ezt fontosnak tartja. Azonban ebben is mindig javaslom, hogy engedjük a gyermeket választani.
- Része lehet ebben a településen megjelenő hagyománynak. Hat erre a település zenekara, zenei élete, ennek a közösségben betöltött szerepe.
- önként jelentkezik, mert érdekli valamelyik hangszer. Értzi a magában rejlő hajlamot, tehetséget.

A zeneiskola tehát eltér az általános képzésektől, ennek nincs „kötelező” vonása.

¹² Szüdi János (főszerkesztő): *Az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja. Fuvola*, ROMI-SULI Könyvkiadó, Mogyoród, 1998, 7-17. o.

7.2 Reflexió

A munkámat gyakran toborzással kezdem. Ez azt jelenti, hogy elmegyek a település óvodáiba, bemutatom a hangszereket (furulya, fuvola), játszom rajtuk. Igyekszem felkelteni az érdeklődésüket. Az érdeklődő gyerekek maguk döntenek el, hogy szeretnék-e tanulni az adott hangszert. Döntés a zenetanulás mellett – feltételezem – az önkéntes választás lehetősége miatt is egy ösztönző tényező. Ő választotta, ő döntött! Önmaga, a szűk családja, a tágabb személyi környezete is becsülni fogja, elfogadják a döntését. Ő pedig emiatt érzi ennek súlyát, holott nagyon fiatal még, számomra azt jelzi, hogy szorgalmasan gyakorolni fog. És ez nagyon fontos a sikeres zenei képzésben.

Felvételikor felmérem a zeneiskola rendszerébe belépő tanuló készségeit, képességeit (ritmusérzék, hallás, kéz, fogazat, száj), amelyeket a tanév során fejleszteni lehet. Feltárom a problémákat, azaz pedagógiailag diagnosztizálom. A gyakorlatomban előfordult már az is, hogy egészségügyileg problémás gyereket vettem fel (rossz testtartás, nehéz légzés). A zenetanulás során ezek a gyerekek megtanulták, a kitartó munka, a jó értelemben vett önmagukra figyelés, az állandó önkontrol jelentőségét, erősítették az önbizalmukat (amely az általános tanulmányokra, az egész személyiségükre hatott).

A napi munka során különös figyelmet fordítok arra, hogy megmutassam, bemutassam a gyerekeknek, egy-egy darabot hogyan kell eljátszani, megformálni, megszólaltatni, hogyan kell, kellene fújni. Fontosnak tartom, hogy a gyermek előtt minta legyen a szép hangszeres játék és a pedagógus. Ügyelek az öltözködésemmre, a viselkedésemmre, az előadásmódomra.

A növendékek értékelési gyakorisága: órai, havi, féléves, éves. Az értékelések közlése szóban és írásban történik.

Az évközi munka *tanórái* alatt, ahol a növendék csak egyedül van a szaktanárral, műhelymunka folyik. Ez a tanulási szakasz az adott tananyag felmérését, korrigálását szolgálja. A tanórákon az értékelés szóban történik. Dicsérem, ha gyakorolt, ha szépen dolgozik. Biztatom a további munkára, jutalmazom (főként a kicsiket, pl. rajzokkal, matricákkal, nyomdai figurákkal). Ha egy jó szint kitartó megtartására akarom rábírní. Hasonlítom a teljesítményét az előző óraihoz, havihoz. Ha a produkciója hullámozó, gyengül, elmarasztalom. Naponta előfordul, hogy találkozom a szülőkkel, akik szinte minden óra után egyfajta értékelést várnak el tőlem. Ez sokszor már zavaró, néha terhes, hiszen a hangszeres tudás nagyon hosszú folyamat, sok munka, gyakorlás elvégzése

után szerezhető meg. Ha a szülő a gyerek előtt kérdez, akkor a gyermeknek az órán adott szóbeli értékelését szoktam elismételni, hogy ne hasson negatívan a gyermek további munkájára a szidás, vagy a dicséret. Az órai munkában jelenik meg az értékelés diagnosztikai és formatív funkciója.

A *havi* értékelést közlöm szóban, kiemelve a jó vonásokat (bízgatásként), de a kevésbé jó jeleket, vonásokat, tulajdonságokat, eredményeket is elmondom. Mindezt érdemjeggyel is kifejezem, amely bekerül a növendék tájékoztató füzetébe és a naplóba is. Ennek az értékelésnek már van szummatív szerepe.

A féléves, éves értékelések a tanszaki meghallgatások, a növendékhangversenyek után történnek. Az értékelés közlése előtt mindig meghallgatom a zenetanár kolléga véleményét is, de az értékelést én mondom el, én írom be az érdemjegyet. Nemcsak hangszeres tudását értékelem, hanem a szorgalmát is. Ezek lehetnek ösztönzők, esetleg figyelmeztető jellegűek. Az év végi vizsga kapcsán a szummatív értékelés átfogó képet ad arról, hogy a tanuló alkalmas-e a következő évfolyamba lépésre.

A gyerekkel szinte csak személyesen, vagy maximum egy szűk csoportban foglalkozom. Ez nagy különbség pl. az általános iskolai tanításhoz képest, ahol a tanár egy 20-30 fős osztályt tanít. Ebből eredően, közvetlenebb kapcsolatot tudok vele kialakítani, a tanítás, a gyakorlás egy oldottabb légkörben folyik. A tanítvány önbizalmát nem csökkenti, nem rombolja, a személyes, vagy a kis csoportban elhangzott feddés, korholás olyan mértékben, ahogyan azt teszi a nagyobb közösségekben. Tehát bátrabban és gyakrabban értékelem a teljesítményét szóban. Nem szükséges a fegyelmezés sokszor időrabló teendőit végezni. De ez a közvetlenség vissza is üthet, ha a gyerek nagyobb nyilvánosság előtt szerepel. Ezért erre is fel kell készítenem. Szerencsére, tanítók általános iskolában is, ezért a kisebb és a nagyobb közösségben elhangzott értékelések hatása közt érzem a különbséget.

Az értékelési gyakorlatomban megjelennek a diagnosztikai, a formatív és a szummatív funkciók is. Norma és követelmény előírásaink is vannak, de ezeket megpróbálom rugalmasan alkalmazni, amikor értékelem a teljesítményt. A gyerekek értékelésében hamar megjelenik a vizsga, mivel félévkor, év végén vizsgázniuk kell, sőt a növendékhangversenyek is felfoghatóak vizsgaként. Ez a gyerekeket felkészíti a későbbi tanulmányi életükre, amelyben előbb vagy utóbb megjelenik a vizsga. Ezek a gyerekek a vizsgától már nem fognak olyan mértékben tartani, izgulni, mint a nem zenét tanuló társaik. A kamarázás pedig, felkészíti őket a csoportmunkára, az alkalmazkodás-

ra, a mások munkájának elfogadására, megbecsülésére, ami egész tanulmányi és majdan dolgozói életükre kihat. A kamarazene adott értékelés tehát rendkívül fontos.

A zeneiskolai értékelésekről leírtak tűnhetnek túlzottan sematikusnak, hiszen rendkívül egyszerűek, rendszeresek, a közvetlen körülmények miatt igen gyakoriak, sok bennük a visszaigazolás (órán, hó végén, félévente, évente), de úgy gondolom, hogy szükségesek, hiszen nemcsak a tanítványok zenei nevelését befolyásolja, hanem az emberit is. Nem alkalmazom az általános iskolákban is már eltörölt szöveges értékelést.

8. Szakmai együttműködési- és kommunikációs képességek fejlesztése

8.1 Hangszerbemutató az óvodában

6. ábra: hangszerbemutató, P. Dorka és Sz. Bora

8.2 Reflexió

A hagyományokhoz híven a zeneiskola növendékei idén is hangszerbemutatót tartottak a Zrínyi Ilona Óvodában (5. ábra). A bemutató célja, hogy a gyerekek minél fiatalabb korban megismerkedjenek a hangszerekkel és a hangszeres élőzenével.

Főként ismert gyermekdalok csendültek fel a Zrínyi Ilona Óvoda tavaszi hangversenyén. Hogy lekössék az ovisokat, a zeneiskola pedagógusai igyekeztek minél interaktívabbá varázsolni a hangszerbemutatót. A zeneiskola növendékei megszólaltatták a hangszereket, a zenetanárok pedig egyesével be is mutatták azokat. Hogy színesebb legyen a gyerekek számára a hangverseny, népszerű dallamok csendültek fel. Ismert mesék dallamai és óvodai dalocskák szólaltak meg különböző hangszereken. A gyerekek boldogan emelték fel válaszára a kezüket, és a sikeresen felismert, jó válaszokat, jutalommal díjaztuk.

A dorogi Zrínyi Ilona Óvoda és a zeneiskola kapcsolata már több mint három évtizede tart. Ezek a foglalkozások mindkét fél számára építő jellegűek. Míg az ovisok

egy része ilyenkor lát életében először igazi hangszereket, addig a zeneiskola fiatal növendékei egy nem túl kritikus közönség előtt szerezhetnek szereplési rutint.

Szrnka Anna, a Zrínyi Ilona Óvoda vezetője elmondta: idén 34. alkalommal rendezünk ilyen hangversenyt. Örülünk neki, hogy 2014-ben is sikerült megszervezni az óvoda életében már hagyományosnak mondható rendezvényünket.

A zeneiskolai tanárok elmondták, a gyerekek sokszor egy ilyen bemutató után kapnak kedvet a zenéléshez.

A hangszerbemutatót részt vehetett az intézmény minden óvodása és szülei is. Ezt azért tartom fontosnak, mert a szülőkön sok múlik, hogy a későbbiekben merre irányítják, terelgetik gyermekeiket. Ebben a rohanó, elértéktelenedett világban a szülői hozzáálláson is múlik, hogy a gyerekek milyen értékeket kapnak, és milyen értékekkel találkozhatnak, ha zeneiskolások lesznek. Ez az értékközvetítés nagyban múlik a szülőkön is.

Fontosnak tartom, hogy a nagycsoportos óvodások, mielőtt általános iskolába kerülnek, megismerkedjenek a zeneiskolában tanító tanárokkal, a már zeneiskolába járó volt ovisokkal és hangszereikkel.

A hangszerbemutatót a fafűvós, a vonós, és a gitár hangszerek népszerűsítése volt cél.

A hangszerbemutató és egyben toborzás fontos feladata a zenét oktató intézményeknek, hogy gondoskodjanak a zenét szerető, a különböző műfajok iránt érzékeny, a koncertlátogató, a multikulturális növendék-utánpótlásról.

9. Szakmai fejlődésben elkötelezettség, önművelés igénye

9.1 Gyöngyössy Zoltán fuvolaművész mesterkurzusa

7. ábra: Gyöngyössy Zoltán kurzusán készült képek

9.2 A kurzuson készült feljegyzések

Bartók Béla: 15 magyar parasztdal (Kiss Kamilla – fuvola)

- elengedhetetlen a népdalok eredeti szövegének ismerete
- a hiteles tolmácsoláshoz meg kell ismerni a hátteret
- a tételek különböző karaktereinek, hangulati sokszínűségének éreztetése, Kamilla, ha siet, a jellemzők nem jutnak érvényre eléggé
- szabadabb, kreatívabb megformálás a „Megkötöm lovamat” játékában
- az első három népdal hangszíne sötét, drámai

Kéknefelejcs ráhajlott a vállamra (Kiss Kamilla – fuvola)

- artikuláció fontossága
- tagolás 1 + 3
- a darab közepén, a fuvola, a tilinkó hangját utánozza

Fölmentem a szilvafára (Kiss Kamilla – fuvola)

- rubato előadásmód, jobban belevinni a humort a játékba
- a staccato fontossága
- dinamikailag színesebben, nagyobb kontrasztokkal előadva még élményszerűbb lenne az előadás
- az utolsó három ütem egy oktávval feljebb is eljátszható és talán így hatásosabb

Összegyűltek, összegyűltek az izsapi lányok (Kiss Kamilla – fuvola)

- figyelni kell a virtuóz, laza játékra, a hangszer könnyed kezelésére
- nagyon fontos a szólójátékban a dinamikailag színes előadás, különben hamar unalmassá válik a mű
- elengedhetetlen az értelmes tagolás
- az utolsó tételben a dudahangzást kell jobban megmutatni

J.S. Bach: C-dúr szonáta I-II-III-IV. tétel (Lőrinczné Csizmadia Katalin – fuvola)

- az I. tétel egy lassabb és egy gyors részből épül fel, /Andante, Presto/
- vigyázni kell a tempo választásra, mert a rossz helyen vett levegő széttördeli a dallamot
- a Presto rész könnyed, virtuóz legyen
- a II. tételt egyenletes, nem túl gyors tempóban ajánlott játszani, de dinamikailag annál színesebben kell megoldani
- a III. Adagio tételben a szép ízléses díszítésre hívja fel a figyelmet
- a trilla használatánál megemlíti, hogy a lassú tételben mindig lassan trillázunk, nem szabad gyorsan trillázni, mert nem illik a karakterhez
- a vibráto, díszítések – kreatív előadásmóddal párosuljanak, mert ez segíti a tételek szebbé tételét
- az intonáció fontossága
- a IV. /Menuett I-Menuett II/ tételben a táncos karaktert jobban ki lehet emelni, hangsúlyozni
- nagyobb dinamikai kontrasztok szükségesek
- bátran használhatunk díszítéseket, persze a zenei ízlés határain belül

9.3 Reflexió

Pályám nagyon fontos feladatának tekintem, hogy a tanításon kívül, a szakmai fejlődésre is odafigyeljek, szinten tartsam hangszeres tudásomat, és a modern, aktuális irányzatokat is elsajátítsam. Csak így tudok naprakészen bemenni a tanterembe és tanítani a növendékeket. Önfejlesztési céllal rendszeresen szervezek hangversenyeket, ahol szólistaként játszom. Évente 3-5 alkalommal eleget teszek a helyi, a közeli települési önkormányzati meghívásoknak, ahol általában zongorakísérettel lépünk fel. Sorozatosan meghívásokat kapok galéria, képtár, fotó, könyvkiállítások megnyitóra, ahol szólóban, duettben vagy zongorakíséret mellett fújok. Évente több alkalommal játszunk modern zeneszerzők darabjait.

Bízom abban, hogy ezekkel a nyilvános szereplésekkel is ösztönzöm a növendékeimet az állandó gyakorlásra, a folyamatos fejlődés igényére, hogy bátran jelentkezzenek iskolai, és az ő életükhöz közeli rendezvényeken való részvételre. Talán túlzás nélkül mondhatom, hogy ezzel példát mutatok tanítványaimnak, és egyben motiválom őket a közeli és távolabbi rendezvény, hangverseny látogatásokra és szereplésekre.

Rendszeresen részt veszek szakmai továbbképzéseken és kurzusokon. Kétévente látogatom a szombathelyi Bartók Béla Szeminárium fuvola kurzusát (2. sz. melléklet). Ezek közül kiemelem a 2011-es, Gyöngyössi Zoltán fuvolaművész oktatását (6. ábra).

A kurzusra passzív hallgatóként jelentkeztem, de ennek ellenére bevont az aktív órai munkába. Rendszeresen kellett készülnöm minden alkalomra. Gátlásomat és feszültségemet remek pedagógiai érzéssel tudta oldani. Szakmai instrukciói zenei indítástúak voltak. A technikai hiányosságokat különféle ujjgyakorlatokkal pótoltuk. Mindig a zenei szép kifejezéseket hozta előtérbe.

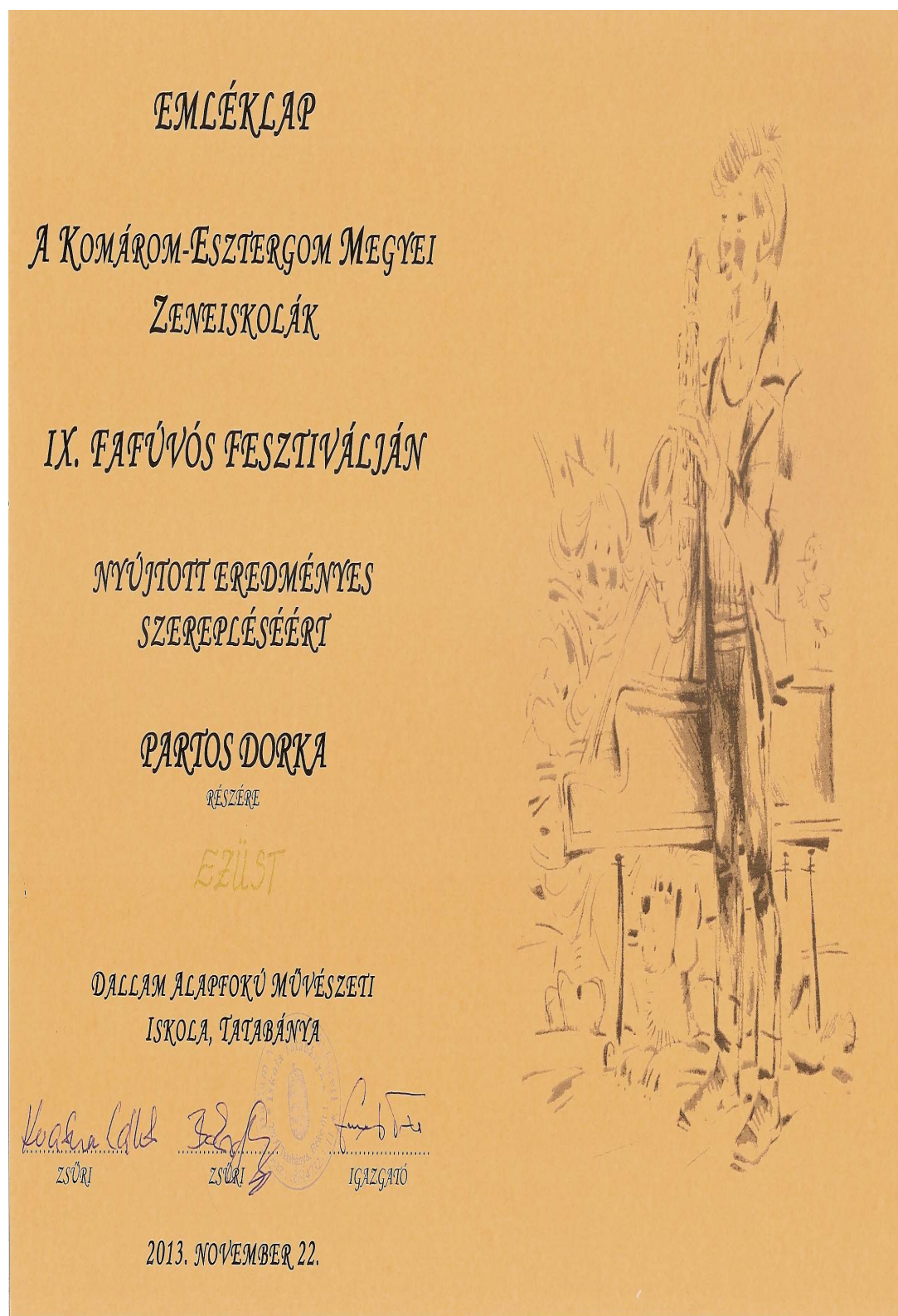
Minden esetben felhívta a figyelmet a darab mondanivalójára, a darab háttérének ismeretére, a rossz ritmusra, a helytelen kéztartásra, csúnya, nem odaillő hangindításra. Folyamatosan a tökéletes megoldások felé terelgetett, a hibák kijavítására szólított fel. Sulykolta, hogy a nem helyes dolgokat, amint észrevettük, javítsuk, ne engedjük megszokottá válni, mert azt később, sokkal nehezebb lesz korigálni. És tegyük ezt ne csak önmagunk játékában, hanem a növendékeinkében is.

Ezeket a korrekciókat, javító ismétléseket mindig nagyon finoman, tisztelettel kérte. Ez a tanári hozzáállás arra készítet engem is, hogy a saját növendékeimmel is mindig a tökéletes megoldásokat keressük, és az igényes muzsikálásra ösztönözsem

őket. A hangszeres zeneoktatásra jellemző közvetlen, gyakran négy szemközti tanár–diák munka akkor lehet eredményes, ha az, az egymás iránti, kölcsönös tiszteletadáson alapul, mert így lehet igazán jól együttműködni, muzsikálni, tanulni.

Függelék

1. sz. melléklet, P. Dorka emléklap

2. sz. melléklet, Termes Rita korrepetitor a Bartók Szemináriumról

Lőrinczné Csizmadia Katalinnal, 2011-ben, a szombathelyi Bartók Szeminárium Gyöngyössy Zoltán mesterkurzusán dolgoztam együtt, ahol zongorakísérőként voltam jelen. A mesterkurzus akkreditált képzési lehetőség, melyet Csizmadia Katalin maradéktalanul kihasznál mind magas színvonalú fuvolajátékának fejlesztésére, mind az oktatásban rendkívül fontos pedagógiai módszerek megismerésére s azok elmélyítésére.

A kurzuson a klasszikus fuvolarepertoáron túl lehetőség nyílt a kortárs zenében használatos kiterjesztett fuvolajáték (akkordok, egyéb effektusok) megtanulására és gyakorlására. Különlegességet jelentett a kortárs zene egyik legismertebb külföldi képviselőjének, Heinz Holligernek jelenléte, a műveiről folyó diskurzus, valamint a két kiváló fafúvós művész együttműködése tanításban és koncerten.

Egy ilyen mesterkurzus az elhivatott pedagógus számára olyan, mint egy vércse-re, új lendületet ad, távlatokat nyit a további művészeti-pedagógiai munkában.

Ehhez párosul még a Bartók Béla Szeminárium szelleme, mely önmagában inspiráló és évekre szóló szellemi táplálékot nyújt.

Termes Rita

a Liszt Ferenc Zeneakadémia

fuvola tanszakának korrepetitora

Irodalomjegyzék

- Bodnár Elek: *A lámpaláz leküzdése*, kézirat, BME mérnöki Továbbképző Intézet, Budapest, 1982.
- Glowacka, Ewa: *Self-evaluation and musical performance anxiety of students*, *Psychology of Music Today*, 1995, 269-274. o.
- Kodály Zoltán: *Gyermekkarok*, Kodály Intézet, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Budapest, 1929.
- Kodály Zoltán: *Ki is a jó zenész?* Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1960.
- Kodály idézetek: http://kodaly.hu/hu/kodaly_zoltan/koncepcio
- Kovács Lajos (főszerkesztő): *Dorogi értékek nyomában 23*, Dorog, 2013, 146-147. o. *Metronóm*, 2002/1-2.
- Szüdi János (főszerkesztő): *Az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja. Fuvola*, ROMI-SULI Könyvkiadó, Mogyoród, 1998, 7-17. o.
- Vastagh Zoltán (válogató és szerkesztő): *Értékátadási folyamatok és konfliktusok a pedagógiában*, Szöveggyűjtemény, JPTE Tanárképző Intézet Pedagógiai Tanszéke, Pécs, 1995.
- Zsolnai József: *A tanulás tervezése és irányítása a nyelvi, irodalmi, kommunikációs nevelési programban*, Budapest: OPI, 1985, 259. o.
- Zsolnai József: *Egy gyakorlatközeli pedagógia: Kutatásaink elméleti alapozása*, Oktatókutató Intézet, Budapest, 1986, 186. o.